598
El *lledoner*
(*ALDC*, V, 1208. El *lledoner*)

Lledoner (*Celtis australis*) és un der. de *lledó*, que prové de LOTONE, der. de LOTUS (← gr. LŌTÓS), que designava aquell i altres arbres; cal rebutjar la relació amb el llat. UNEDONE 'arboç' (García de Diego) així com amb LUGDUNUM, origen de *Lyon* (Cases-Carbó, 1928; Badia i Margarit, 1966). *Lledó* significa el fruit, però abans significava l'arbre (llatinitzat *ledono*, s. XI; *lledó*, s. XIII), nom que va ser substituït per *lledoner*, format amb el suf. *-er*, aplicat habitualment a noms d'arbres (com *taronger*, *noguer*, etc.). El nom ofereix variació sobretot en la vocal inicial. La var. més antiga és *ll*[e]*doner* format sobre *llodó*, dissimilat en *ll*[e]*dó*, i que coneix la var. *lleoner* 186, 188, per caiguda de la *-d-*; *ll*[a]*doner* (var. *lladroner* 98, amb epèntesi de bategant) és resultat d'un descens de [e] > [a], que es dóna en cat. occ. quan el fonema es troba en posició inicial àtona; el fenomen contrari, d'ascens a [i] es registra en *ll*[i]*doner* (var. *llironer* 44, 59, 93, 102, 106, 108, 111, 161, 163-167, 170, amb rotacisme *-d-* > *-r-*, *ll*[i]*ronero* 94, 100, amb suf. arag.; *lidroner* 182, amb epèntesi de ròtica i manca de palatal com en les var. arag. *lironero*, *lironé*, etc.; *allidoner* 148, 175, amb pròtesi vocàlica, *aulidoner* 123, on sembla que s'ha adjuntat l'article aràbic *au-*/*al-*). A partir de *ll*[e]*doner*, des del s. XIII, el cat. or. va convertir la vocal en neutra, *ll*[ə]*doner*, amb les var. *ll*[ə]*droner* 17, 36, 61, 73, 75-81, 104, *ll*[ə]*roner* 5, 37 i, amb metàtesi, *delloner* 41, 48, 57 (var. *dilloner* 137), que, com *lledoner*, és també un ampelònim basat en el topònim empordanès *Lledó* (cf. Veny, 1991 b: 55; Favà, 2001: 170-171; Colón, 2002). *Almés* 190 és tributari del cast. *almez*, que prové de l'àr. andalusí ALMÁYS (àr. cl. MAYS).

En la distribució areal, *ll*[ə]*doner* ocupa, com era d'esperar, el cat. or. amb el mall.; *ll*[a]*doner*, el cat. nord-occ.; *ll*[e]*doner*, l'alacantí i punts solts del cat. occ. (amb Sineu 76, per una habitud d'aquest parlar, no compartida per la resta del mall., de convertir en [e] la vocal neutra en contacte amb palatal), i *ll*[i]*doner*, el val. i petites àrees del cat. nord-occ. *Lledoner* és l'únic mot normatiu des del *DOrt*, 1917.

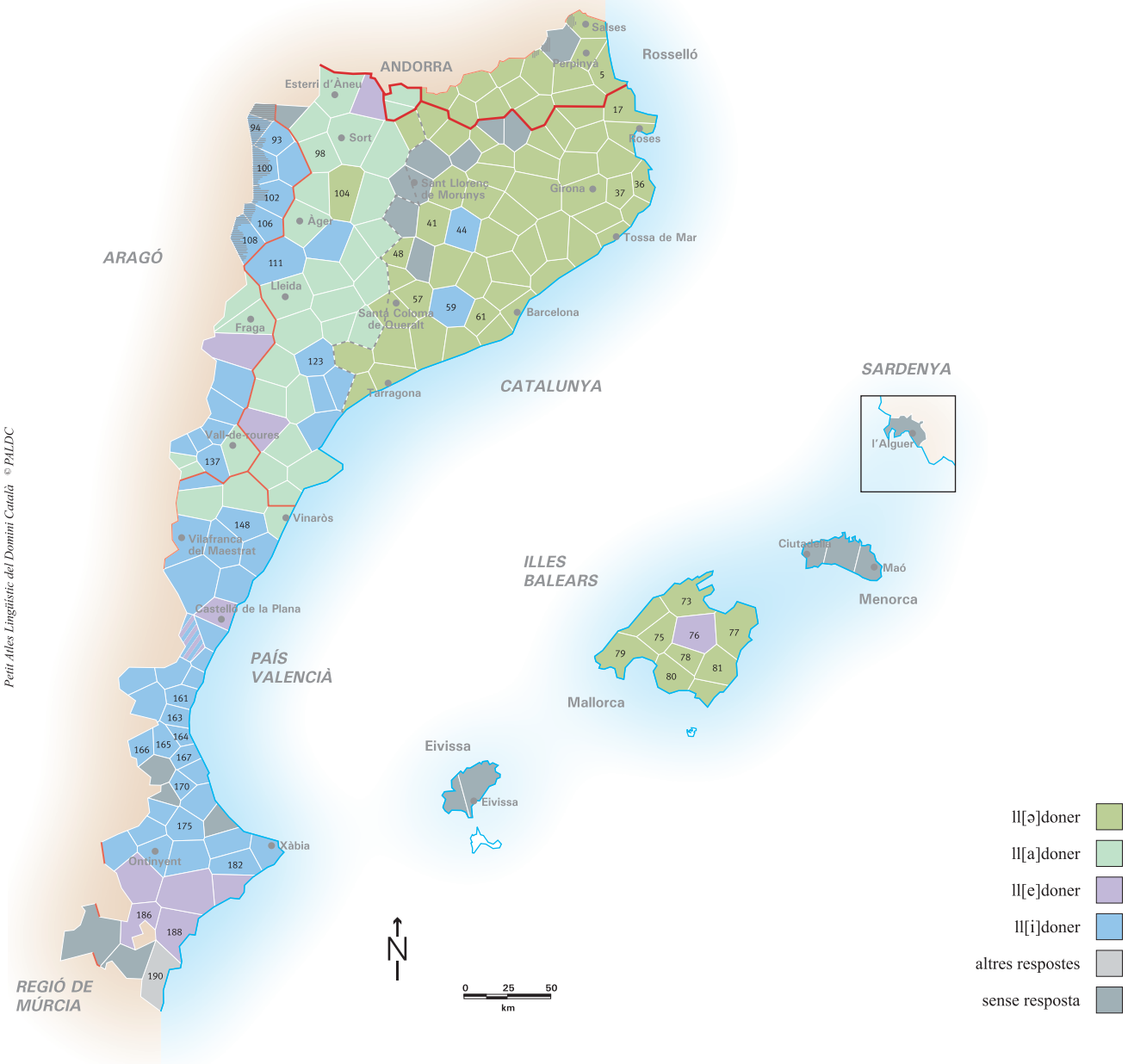

Petit Atlas Lingüístic del Domini Català © PALDC